

Nuuk 5. oktober 2018

Jens Napätôk, Partii Naleraq

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut.

Jeg vil hermed på Partii Naleraqs vegne fremkomme med en udtalelse om formanden for Naalakkersuits åbningstale til Inatsisartuts efterårssamling 2018, der blev fremlagt af Naalakkersuisoq for boliger og infrastruktur.

Kære ærede vælgere langs vores vidtstrakte kyst, fra østkysten i Ittoqqortoormiit, fra sydvestgrønland og til Qaanaaq i Nordgrønland. Ærede medlemmer af Inatsisartut, ærede formand for Inatsisartut. Ærede Naalakkersuisut og ikke mindst medarbejde fkomme.

Jeg vil hermed på Partii Naleraqs vegne med en udtalelse om formanden for Naalakkersuits åbningstale, og vi vil i den anledning understrege at vi ser frem til at samarbejde om tiltag der giver forbedringer i befolkningens levevilkår, ikke mindst fordi vi i vores valgkamp har agiteret for at komme med forbedringer af befolkningens levevilkår, hvis vi fik mulighed for det. Vores grundlag i valgkampen sætter dagsorden i vores bestræbelser.

Vi vil gøre os umage med at arbejde for sager, hvor andres meninger også respekteres, vil samarbejde med en målsætning om at forbedre levevilkårene for befolkningen, ikke mindst fordi selv diversiteten af holdninger har grundlag i reelle problemstillinger, ikke mindst fordi vi vil bestræbe os for at mindske at der er topstyring eller at der er for stor kløft mellem regeringen og befolkningen. Det skal ikke forstås sådan, at vi bare vil markere os, det er heller ikke hensigten at vi vil være sortseere, men vi vil bestræbe os for at forbedre befolkningsgrupperes anstrengende leveilkår i dagligdagen. Vi vil fra Partii Naleraq bestræbe os for at markere os på vegne af hele landet og vi vil gøre os klar, at selvom vi ønsker at se landet som en helhed, kan vi ikke udgå at vores langsstrakte land er meget forskellige, en ensretning beror på fejlagtige antagelser. Baggrunden for denne udtalelse er at der i lovgivningen ikke ses på forskellighederne, som der i Sydgrønland kan gælde forhold, hvor der er helt andre forhold i Nordgrønland og i Ittoqqortoormiit. Vi bør arbejde for at forbedre forholdene i hele landet, hvor vi samtidig ser på de lokale forskelle.

Vi vil love at vi fra Partii Naleraq vil påpege forskellig ting der har med befolkningens levevilkår, og det vi siger vil altid have formål om at rette tiltag der kan forbedre levevilkårene og gøre dem mere retfærdigt.

Vi vil bestræbe os for at gøre livet bedre for de mennesker der lever i landet, og der er visse grupper, der siger at det er nudderkastning, hvor deres umiddelbare hensigt må forstås som, at de ønsker at dække dagligdags problemer, og prøver os til at tie med dem, men vi vil bestræbe os for at få dem frem i offentligheden.

Jeg vil hermed på Partii Naleraqs vegne med en udtalelse om formanden for Naalakkersuits åbningstale, og vi vil i den anledning understrege at vi er enige med ham, når han udtalelser har overskrifterne jeg citerer:

“Det er på tide at vi kommer videre” citat slut.

Det er en korrekt antagelse når formanden for Naalakkersuisut siger at det er på tide at kommer videre. Jeg benytte anledningen til at komme med et eksempel: Jeg har i forbindelse med min uddannelse, boet udenfor landet i mange år. Upernavik by er en yderst vigtig fiskerby, med mange ihærdige fiskere, og da vi kom tilbage efter ti års fravær, er det et overraskende syn der mødte os, da der ikke er sket noget som helst i det ti år i byen, hvis man ser bort fra at udviklingen blandt befolkningen. Der er ikke bygget boliger og andet anlæg, offentlige bygning er ikke vedligeholdt, og bygninger, der er rømmet, der er solgt videre uden at de er renoverede. Lossepladsen afbrændes så der kommer sundhedfarlig røg til hele byen, og de er til gene for befolkningen. Befolkningen i bygderne er ihærdige fiskere har problemer med indhandlingsfaciliteterne, hvor de efter en indhandling må vente op til 14 dage før de kan indhandle igen. Frysekapaciteten er utilstrækkelig for de bliver fyldt allerede når der kommer islæg, og det hæmmer befolkningens indtjeningsmuligheder, hvor de ellers har mod på at fiske og tjene til dagligdagen, og hvis man ser på tal fra 2017 kan man se at der ikke er 4.400 tons der ikke er opfisket, alene på grund af utilstrækkelige indhandlingsforhold. Der er voksne og unge, der ønsker at bidrage til arbejdsmarkedet ved at fiske, og de har afslag på deres licensansøgninger, uden at der kommer begrundelser herfor, og de bliver heller ikke vejledt hvorledes de senere kan opnå at få tildelt licens, og disse forhold bekræfter formandens udtalelse med overskriften om at vi bør komme videre.

Det er på tide at komme videre især når det gælder yderdistrikterne, mindre byer og bygderne, som ellers har ønske om at bidrage til at vi skal komme videre. Som eksempel vil jeg fremhæve at Kangersuatsiaq, der indbyggermæssigt nsæten har den samme antal indbyggere, er blevet informeret fra selskaberne, at der først vil blive udviklet indhandlingsfaciliteter i 2025, hvor begrundelsen er at Royal Grennland har solgt indhandlingsanlægget til en privat erhvervsdrivende. De ønsker at bidrage til udviklingen, og de har enddog fremsat ønske om at der blev indsat et indhandlingsskib midlertidigt, da området omkring bygden har ressourcer der kunne blive udnyttet til gavn for befolkningen og de andre omkringliggende områder, og det giver os i Partii Naleraq anledning til endnu engang at påpege at disse forhold bør rettes, og at det er på tide at vi kommer videre.

Der er uanede muligheder for Kangerlussuaq, der er ligeledes uanede muligheder for Sisimiut, og vi må tilstå at det har de bedste muligheder for byggeri i hele landet, og Kangerlussuaq er det sted der har mest stabile vejrforhold, og der skal være mulighed for at udvikle det. Hvordan er det Kangerlussuaq skal videreudvikles, bliver det endnu engang en militærbase for amerikanerne, ved at indføre forhold der var, før 1992? På vegne af Partii Naleraq har vi fra begyndelsen fastlagt at Kangerlussuaq skal forblive åbent, og dens muligheder skal udvikles derefter. Hvis det bliver en militærbase igen, kan den blive ved med at være en bygd?

Sisimiut har mange udviklingsmuligheder, og det kan gøres uden at der anlægges en hel ø som kan rumme havnefaciliteter, og det giver mig anledning til at spørge hvorfor det ikke overses? Der er rigtige fremtidige muligheder, især når det gælder kødforsyning, som kan gavne samfund i nærmeste fremtid og ikke mindst i fremtiden, og overskriften bør også gælde for dem, at vi bør komme videre.

Ilulissat er en vigtig fiskeriby, der været med til at bidrage økonomisk til samfundet i en årrække, og derfor er det en selvfølge at havnefaciliteterne i Ilulissat skal forbedres i tæt samarbejde med kommunen, og med hensyn til Upernavik, er det ligeledes tiltrængt at der kommer en fiskerkaj og en bedding, fordi det kan ikke længere accepteres at når der er fartøj, der skal på bedding, bliver sejlet til Aasiaat for at få det repareret, og det koster både kostbar tid og penge for fiskerne, og derfor bør vi komme videre.

Nye tiltag

Partii Naleraq er villig til at samarbejde om nye tiltag, der har til formål at vi kommer videre. Vi skal lytte til befolkningen og ikke bestræbe os på at regere ovenfra, og vi håber at der gøres tiltag til at inddrage befolkningen både i bygder og byer, for således at lave bæredygtige tiltag.

Det er nødvendigt med forbedringer indenfor de social område, og bør struktureres med inddragelse af befolkningen. Forbedring af levevilkårene for de handicappede er tiltrængt, og vi har set at der også er mennesker der bor i boliger uden opvarming, mennesker der har rømmet deres boliger og er flyttet til deres forældre, og disse forhold giver os anledning til at tænke vi som folkevalgte ikke har levet op til vores ansvar, og det kan ikke længere accepteres.

Handicaptalsmanden har igennem pressen fremkommet med at på grund af for få midler som hun har, gør at arbejdsforholdene ikke er gode, hvor de end ikke kan nå den gruppe som de repræsenterer.

Derfra kan vi se, at vi ikke kun kan arbejde kun ved at fokusere på vestkysten, der er altså andre der lever i resten af landet.

De ældres forholde er al for dårligt, hvis vi kigger på undersøgelser som er foretaget i de lande som vi plejer at sammenligne med er vores land med de ringeste forhold for de ældre. Og de kan ikke undre nogen at mange ældre bruger deres otium uden for vores land, for at jagte forbedrede vilkår. Ikke kun økonomisk, men også for sundhed.

Formanden for Naalakkersuisut sagde i sit tale, at arbejdsløsheden i landet er faldene, men virkeligheden er nemlig, at befolkningen, også de unge der rejser væk fra landet, har aldrig været så mange.

Enlige forældre oplever dårlig service og de kan ikke får den samme støtte som de berettiger til, og det bør rettes, det viser at vi endnu engang har svigtet befolkningen, og det kan ikke længere accepteres. Deres børn skal have samme mulighed for at vokse op i tryghed . Vi vil endnu engang opfordre Naalakkersuisut om at igangsætte undersøgelse der har til formål gøre tiltag der forbedrer enlige forældres levevilkår.

Børn, der bliver taget fra deres forældre er antal mæssigt for omfattende, denne fremgangsmåde er skadelig for dem der bliver ramt, og børn såvel som forældre skal gives bedre og mere retfærdige muligheder og en flytning af børn fra hjemmet skal være den allersidste mulighed.

Det er vigtigt at det skal kunne betale sig at arbejde, og vi må ikke forglemme at der er ting der skal justeres, da folk der ikke længere er på arbejdsmarkedet oplever ringere muligheder og rettigheder,

som for eksempel sælfangere og skindindkøbere i yderdistrikterne oplever at de i nedgangstider ikke kan få økonomisk støtte, hvor end ikke fagforeninger ikke har mulighed for at støtte dem økonomisk. Vi oplever også at fangere med fangstlicens også bliver ramt og de mennesker henvender sig som regel ikke blot for at få udbetalt penge, de henvender sig når de virkelig brænder på, og de får ikke støtte.

Vi fra Partii Naleraq mener at der skal laves en reform af støtteordningen

Fabriksarbejderne er ellers indstillet på at arbejde på fabrikken hele året, og der er ellers mulighed at holde dem beskæftigede hele året og det bliver ramt af at frysekapaciteten bliver fyldt op, og de må sendes hjem og de har ikke mulighed for at få den nødvendige støtte.

Vi mener at det er nødvendigt at beskatnings strukturen konstrueres til at de skal kunne betale sig at arbejde.

Midelindkomst gruppen der ikke modtager nogen former for tilskud, er ellers den gruppe der bidrager mest til samfundet, og i den gruppe er der folk som har svært ved at følge med økonomisk, og de bør støttes ved at de lettere kan få tilskud.

Uddannelse

Partii Naleraq anser uddannelse som en yderst vigtigt, og der er koncensus om uddannelse i Inatsisartut og vi bør sammen gøre langsigtede tiltag, der giver befolkningen bedre muligheder for at uddanne sig, da uddannelse giver bedre levevilkår. Vi vil opfordre til at der gøres tiltag til at forebygge at der er unge der springer fra deres uddannelse, da det er alt for omfattende. Der er også for mange unge der ikke kan komme igang med deres uddannelse fordi de mangler praktikpladser.

Vi bør ligeledes blive bedre til at give unge der er i uddannelse i højere lærenastalter mulighed for at udvikle deres dannelse og give den supplerende muligheder, så de er klar til besætte de stillinger, hvor der kræves højere uddannelse og der hvor vi mangler personale.

Vi bør også give bygdebeboerne og beboerne i yderdistrikterne muligheder for at uddanne sig der kan give dem mulighed for at arbejde i de steder hvor de bor, såsom motorlære, radiocertifikat, regnskab og mange andre felter, der kan gavne andre. Vi kan også tilføje entreprenørskab og andre selstændige initiativer.

Det bør være mere attraktivt at opstarte en virksomhed i Grønland, og at beholde de virksomheder der er i landet, og vi bør bestræbe os på at der bliver flere udenlandske investorer der bliver interesseret i landet, ved at vi sænker selskabs skatten til 15 %.

Fiskeri

Fiskeri er ikke kun det vigtigste erhverv i Grønland, og da den berører mange familiers levevilkår, er det vigtigt at disse aktører inddrages i arbejde omkring fiskeriloven.

Da fiskerne direkte er involverede i erhvervet er det vigtigt at inddrage dem og høre på deres argumenter, da det er i alles interesse at der gøres tiltag der er med til at forbedre de økonomiske betingelser for så mange som muligr.

En sækning af selskabskatten vil ikke alene gøre det attraktivt for selskaber at drive virksomhed i Grønland, det vil også give dem mulighed for at oprette datterselskaber. Vi bør ligeledes forbedre betingelserne for at arbejde i fiskeindustrien, og det skal struktureres at det ikke forringer selskabernes og de enkelte aktørers indtjeningsmuligheder.

Vi bør bestræbe os for at sikre lige vilkår for befolkningen, det er for meget at vilkårene er forskellige, fordi det kan ikke være rigtigt at selskaberne behandler landets befolkning forskelligt, på baggrund af deres roller med monopol nogen steder. Et selskab der har monopol forpligtes til at behandle befolkningen ordentligt og på lige fod med andre i andre destinationer.

Det er ikke retfærdigt at prisen på hellefisk i Upernavik og Avanersuaq ligger på 16,50 kroner mens fiskerne sydpå får 30 kroner for den samme vare, og det kan ikke være rigtigt at det er den samme selskab, der betaler forskellig pris for den samme vare. Disse forhold bør indstilles, da det er en uretfærdig ordning for befolkningen og det bør afhjælpes ved at der indføres konkurrence forhold i områderne.

Officererne i de selvstyrejede rederier bør være grønlændere, det kan ikke være rigtigt at disse stillinger er besat af udenlandske officerer, hvor vi ellers har uddannede officerer der kan ansættes til stillingerne. Vi bør give vores uddannede mulighed for en videreuddannelse der giver dem bedre mulighed for at besætte disse stillinger, som vores nabolande giver mulighed for.

Vi i Partii Naleraq er glade for at Naalakkersuisut inddrager alle aktører i lovgivningsarbejdet omkring fiskeriloven og det støtter fuldt ud i Partii Naleraq.

Råstofområdet

Vi i Partii Naleraq holder fast i at tilladelse til udvinding af råstoffer kun gives når spørgsmål om forurening er afklaret. Der skal på ingen måder være forurening af naturen. Partii Naleraq mener at det er vigtigt at en igangsættelse af erhvervet vil gøre gavn for samfundet.

Turisme

Turismen er meget vigtig for landet sådan som det er udtrykt i talen, og Naalakkersuisut er villige til at udvikle erhvervet. Partii Naleraq mener at det er vigtigt at inddrage befolkningen, da vi gang på gang møder at der flere steder er virksomheder der udelukkende har udenlandsk arbejdskraft, og hvis vi vil mindske at befolkningen er tilskuere, bør vi udvikle det yderligere.

Boliger

Hjemmestyret overtog i sin tid en boligmasse fra staten, der ikke var vedligeholdt eller renoveret, og det har medført en masse problemer for alle, fordi der er for mange boliger der er for gamle, og at der er boliger hvor man betaler for høje husleje bør ikke ske igen. Problemerne med boligernes standard vil ikke blive bedre hvis man overdrog til kommunerne, da de virkelig er i utilfredsstillende tilstand, og der er for mange sundhedsfarlige huse, der er rømmede hvor vinduerne bare er dækket til. Vi vil i den anledning opfordre Naalakkersuisut til at strukturere en renoveringsplan, der kan få

bugt med problemerne og komme væk fra den nødløsning at de blot sælges som beset, og at der bygges boliger til unge og ældre, da der er et stort behov herfor.

Selvbyggerhus ordningen i yderdistrikterne er totalt fejlslagen efter den nye struktur, og derfor vil vi bede Naalakkersuisut om at restrukturere medbygger ordningen, med betingelser, der er bedre kan honoreres af medbyggerne, og vi håber at befolkningen i yderdistrikterne til møde det positivt.

Vi vil i den anledning opfordre der i samarbejde med kommunerne bygges haller i bygder, fordi udvølse af idræt ikke alene kan udvikles i byerne.

Der er mangel på servicehuse i mange bygder, og vi vil opfordre Naalakkersuisut at de i samarbejde med kommunerne laver planer for etablering af servicehusene.

Vi vil opfordre Naalakkersuisut at de i samarbejde med kommunerne gør yderligere tiltag til at mindske antallet af hjemløse.

Den administrative servicering af udlejningsboliger bør struktureres mere rationelt, fordi det kan ikke være rigtig at en lille befolkning som os skal serviceres administrativt af så mange mennesker, derfor ønsker vi en mere fleksibel og billigere offentlig administration, og ikke mindst en billigere husleje.

Naturen og miljøet

Er der ved at blive etableret et selskab, der skal tage sig af affaldshåndtering? Skal forbrugerne betale for chefernes høje lønninger, når levevilkårene er så utilfredsstillende?

Der etableres selskaber for nogle af lufthavnene, uden at sikre at resten af befolkningen kan rejse til resten af landet.

Vi har end ikke råd til forbedringer inden for sundhedsvæsenet, er vi ikke igang med at fremsætte nogen målsætninger som vi ikke kan indfri? Vi har ellers fremsat forslag om at etablere baner på 1199 meter, og det er baner som vores land har råd til at betale, og det har de valgt ikke at tage hensyn til, og der er heller ikke taget tiltag for at forbedre trafikforholdene for resten af kysten og det mener vi er bekymrende.

Danskerne har blandet sig ved at sige at de er villige til kun at være med til at finansiere to byer der kan svare sig at investere i.

Der er hesigt om at servicere en lille befolkning med tre antal lufthavne, og at man afventer amerikanernes udspil i Kangerlussuaq, et område der ellers har uanede muligheder for udvikling. Danskerne er villige til at have anpart på 33,3 % i anlæggelsen af lufthavnene i Ilulissat og Nuuk og de melder ud at anparten kan hæves såfremt beregninger viser at de er mere rentable.

Mange udviklings tiltag er indstillet mange år fremover på grund af at man prioriterer anlæggelse af lufthavne, og det vil medføre at folk flytter til de større byer.